

Triduum

Homilie

Na památku Večeře Páně

Zelený čtvrtek

O čase

Drazí bratři a sestry!

Miluji období během roku, vítám zelenou barvu života raději než křiklavé ohně. Asi je to i tím, že jako farář, s ohledem na přešel povinností, prožívám svátky až po svátcích.

Čím dál častěji zdůrazňuji, že křesťanství je náboženstvím všedního života naplněného láskou nevšední. Křesťan se pak pozná podle toho, jak prožívá svou obyčejnost. Právě tato myšlenka ve mně léty sílí a nepropadá sítím zapomnění. Hlásí se ke slovu pořád hlasitěji.

Jak mnoho je mezi námi křesťanů, kteří vynikají v oslavách. Jak málo je naopak těch, kdo prožívají prostý život naplno!

Jednoduchými, avšak strhujícími slovy popsal životní způsob křesťanů v druhém století jeden bezejmenný pisatel:

V.1. Křesťané se neliší od ostatních lidí ani původem ani řečí ani způsobem života. (...) 6. Žení se jako ostatní, rodí děti, avšak narozené děti neodhazují. 7. Mají společný stůl, ne však lůžko. 8. Mají tělo, nežijí však podle přání těla. 9. Žijí na zemi, bydlí však v nebi. 10. Poslouchají daných zákonů způsobem svého života však vítězí nad zákony.

To vše autor svazuje do úhledné vazby: „*Čím je v těle duše, tím jsou křesťané ve světě.*“

Kdo zná Ježíše, ten prožívá i nejběžnější události svátečně. Neposvětil nakonec třiceti lety svého skrytého života i naši všednost?

Důležitost svátků

Přesto bych se dnes, spolu s vámi, chtěl zamyslet také nad významem dnů svátečních. I v našem městečku pozvolna ztrácíme citlivost pro plynutí církevního roku. Církevní svátky se staly jen druhořadou, proměnlivou kulisou stále stejného představení.

Není pak divu, že se kvůli své nevšímavosti v kostele nudíme, na prvním místě naše děti. Hledáme, čím bychom ukojili svou zvědavost. Liturgie nám však neposkytuje nic podbízivého. Je krásná, nikoli líbivá. Proměnlivá, nikoli strakatá. Hluboká, nikoli okázalá. Sváteční, nikoli bujará.

V jedné z farností, které jsem sloužil, ctily obyvatelé jen tři svátky, a to půlnoční bohoslužbu o Vánocích, svatobartolomějské hody a pohřby. O těchto dnech se starobylý farní kostel zaplňoval. Božstvo této obce bylo dionýsovské a do všedního života nepromlouvalo. Ano, více se blížilo bohu radovánek nežli Kristu.

Triduum

Ptáme se tedy právem: Co nám přináší slavení křesťanských svátků?

1. Setkej se s Kristem, slav svátky!

Sám Kristus slavil poutní slavnosti. Janovo evangelium je kupříkladu líčeno na pozadí velkých židovských svátků; on je ve své osobě naplňuje, všechny mluví o něm.

Jedním z výdobytků druhého vatikánského sněmu bylo znovuoživení odborného zájmu právě o církevní rok. V konstituci o posvátné liturgii se píše:

102. Svatá matka církev pokládá za svůj úkol v určité dny během roku slavit posvátnou vzpomínkou vykupitelské dílo svého božského Ženicha. (...) Když tak slaví jednotlivá tajemství vykoupení, otvírá věřícím bohatství mocných činů a zásluh svého Pána, takže je neustále v jistém smyslu zpřítomňuje, aby se s nimi věřící setkávali a aby z nich čerpali spásnou milost.“

To jsou velice silná slova: Koncil vlastně prohlašuje, že Kristus je přítomen ve své církvi v liturgickém roku. Ctíme-li Krista „podstatně přítomného“ v Eucharistii; nasloucháme-li jeho hlasu, kdykoli církev hlásá evangelium; zahlédneme-li jej ve shromáždění křesťanů; stejně tak bychom měli objevit Krista v našem čase. Čas je jakousi svátostí Kristovy přítomnosti mezi námi.

Chceš se setkat s Kristem? Pak slav svátky!

2. řád a pravidelnost

Na první pohled by se mohlo zdát, že právě slavnosti nás vytrhují z osvědčeného pořádku, a vnášejí jakýsi nežádoucí neklid. Hlavním znakem svátku je ovšem pravidelnost. V českém jazyce říkáme, že „svátek nadejde“.

Proto první čtení věnovalo pozornost výpočtu Velikonoc: „*Tento měsíc bude pro vás začátkem měsíců; bude to pro vás první měsíc v roce. Řekněte celému společenství Izraele: `Desátého dne tohoto měsíce ať si každý opatří beránka pro rodinu, jehně pro dům...`“*

Podléháme neoprávněnému dojmu, že Velikonoc jsou svátkem pohyblivým. Je tomu přesně opačně: Jsou natolik pevné, že právě okolo nich krouží jako vesmírná tělesa většina svátků Páně.

Chybí ti v životě opora a řád? Vrať se ke slavení svátků, především neděle!

3. Svátky vytvářejí jednotu

Je to neobyčejná síla, když křesťané na celém světě v jednom čase slaví své svátky! Navazujeme tím na ustanovení nicejského koncilu (325). Jedny svátky, jedna naděje, jedno společenství.

Znakem slavnosti není jen to, že ji vyhlásil Svatý otec, ale i to, že jej Boží lid skutečně uctívá. Pohané se při svých výročních obřadech utvrzují v pohanství. Krvaví revolucionáři si ve Francii uplácali svůj pokrokový kalendář. My katolíci však držíme věrně své svátky, abychom neztratili ducha!

Triduum

Dobře víme, že svátky ve starověku neurčovaly jen složité astronomické tabulky, ale církevní představení. Výsadní úlohu v tom sehrávala církev v Alexandrii Egyptské.

Palčivě pociťujeme nejednotnost mezi křesťany? Pak slavme svátky.

4. Velikonoce jsou nejvýznamnější mezi svátky

Jaká škoda, že naše kultura klade tak silný důraz na Vánoce a Velikonoce nedoceňuje. Naopak právě o ně bychom se měli opřít jako o středobod své víry. Není nic pevnějšího. *Kdyby Kristus nevstal z mrtvých, marná je naše naděje.*

Bojíš se pomíjivosti? Cti svátky a objevíš zdroj života!

5. Svátky a rodina

Náboženské svátky u židů si dodnes uchovaly silně rodinný přídech. Jistě je jejich součástí také návštěva synagogy, ale jádro se odehrává doma. Prožíváte doma těžké doby?

Společně slavte svátky a objevíte svornost.

6. svátky svobodným lidem

Už přes třicet let žijeme v demokratickém státu. Bez překážek smíme slavit své svátky. Také Izraelité svým slavením dávali najevo, že je Hospodin osvobodil.

Abychom si uchovali svobodu, neopomíjeme svátky, i když nejsou nařízené.

7. didaktický rozměr svátků

Sváteční liturgie nám přirozeně pomáhá rovněž k celistvému poučení. (Kolik z našich dětí vůbec neví, že Panna Maria byla počata bez poskvrny hříchu prvotního? Není to tím, že 8. prosinec necháváme zcela bez povšimnutí.)

Chceš se vzdělat o své víře, slav svátky!

Sváteční vzpruha

Velké církevní svátky mají nakonec ještě jednu ohromnou přednost. Nemusíme se vůbec nutit do modlitby ani zbožnosti. Jde to samo. Máme někdy přímo pocit, jako by nám narostla křídla. Žádná neřest není tak silná, aby se nedala překonat. V kostele se konají obřady tak podmanivé, že jsme do nich vtaženi, od kněze až po posledního účastníka bohoslužeb.

Potřebuješ jiskru pro svůj duchovní život? Pak slav svátky!

Závěr

Triduum

Milovaní! Využijme této vzpruhy a dejme si pak pozor na přechod do běžného života, až slavnosti odezní. Tehdy se prověří naše věrnost a ukáže se, jestli svedeme kráčet na svých nohou.

Pokud se nám po výstupu na strmý vrchol smekne noha a skutálíme se do starých hříchů, nečekejme do dalších svátků. Svátost smíření se nám otevírá stále doširoka, jako Pánova náruč.

Poskytl jsem dnes několik důvodů, proč slavit svátky. Směle do toho, opona se otevírá.

Triduum

Homilie

Velký pátek

O zvycích bez ducha

Milovaní bratři a sestry!

Úvod

Včera jsme hovořili o důležitosti svátků. Hledali jsme důvody proč od jejich slavení neopouštět: Vždyť se v nich setkáváme s živoucím Kristem. Dávají nám řád a vyprošují kýženou jednotu. Vedou naši popolitost ke svornosti. Umožňují celistvé poučení o víře a probouzejí ztracenou jiskru.

Dnes můžeme na naše úvahy navázat: Jakékoli svátky mohou být důvodem k oslavám a příležitost k hodokvasu. Teprve kříž jim dává křesťanskou povahu a oprošťuje je od pohanských manýr. Kdo se po čtyřicet dní nepostil, kdo nepotěžkal kříž, těžko nyní zakusí duchovní radost ze vzkříšení.

Z mnoha zvyků se bez kříže vytratí obsah, a stanou se folklorem, třeba i nehmotným kulturním dědictvím. Svými svátky však dáváme najevo, že Kristus mezi námi stále žije.

Pro některé východní křesťany bývá žehnání velikonočních vajec a slaniny důležitější než celá dlouhá liturgie. Děti v základních školách se dozvídají právě o zvyklostech tohoto druhu. Kdo jim nebožátkům ukáže Krista přítomného mezi námi? Vůbec se některým chlapcům nedivím, že se jim nechce obcházet o šmigrustu děvčata. Bez víry vynívají i naše vážené moravské tradice poněkud rozpačitě. Bez svatého kříže všechny nakonec ztratí svůj lesk a zevšední.

Pašije

I samotné velkolepé pašije se mohou stát bezduchou kulisou. Vybavuje se mi slavný Kazantzakisův román *Kristus znovu ukřižovaný*, který začíná tím, že vesnický pop jménem Grigoris svolá na své faře skupinu významnějších obyvatel, aby uspořádali tradiční pašijové hry. Všichni jsou patřičně hrdí na tuto svou křesťanskou tradici. Celá vesnice žije od té chvíle přípravami na tu ohromnou událost a snaží se vyšvihnout. Soutěží o ty nejlepší úlohy, předvádějí se.

Roli Krista svěří Grigoris pastýři Manolioví. Bezděčně tak vyřkne proroctví, jako velekněz v evangeliu: „*Je lepší, aby jeden umřel za celý lid...*“

Manolios je obyčejným mladíkem, ale svou novou úlohu přijímá svědomitě. S Kristovým osudem se ztotožní natolik, že nakonec ponese na vlastním těle i jeho úděl. Obrátí se, začne vést hluboký duchovní život, upustí od slibného sňatku ve prospěch mladšího pastýře, vzdá se svého nuzného majetečku, odpouští těm, kdo mu ubližují, a začne se všemožně zastávat ubohých.

Děj je zasazen do nelehkých časů osmanské správy nad Řeckem. Tohle není román o národně osvobozenéckém boji. Svět není tak jednoduše rozdělen na zlé mohamedány a hodné Řeky, proradné migranty a spořádané našince.

Triduum

Ve více se zčistajasna objevuje k smrti unavený hlouček křesťanů, vypuzených Turky ze svého domova. Dalo by se čekat, že najdou zastání u svých souvěrců a příslušníků téhož národa. Jenže otec Grigoris jim odmítne pohostinnost a nevybíravě brání každému, kdo by jim byl napomoci. *Je třeba si uchovat křehké vztahy s vládnoucí mocí. Je třeba si udržet těžce vydřený blahobyť.* Uvažuje takticky jako velerada, není to už Kristův učedník, ale nositel náboženské moci. Oproti tomu ti, kdož jsou z hlediska praktikování víry vlažnými, jsou nyní soucitnější než Kristův služebník.

Zcela pozbyl kněžských rysů. Stává se z něho nenávistný prospěchář. Navzdory jeho varování se nebožáků jako správný křesťan zastane jen pastýř Manolios, který je popem se vši dramatickou obřadností vyobcován z církve. Tato kniha, zhudebněná Bohuslavem Martinů pod názvem *Řecké pašije*, stojí za přečtení. Já z něj nabídnu jen malý kousek:

Objevil se otec Grigoris s rozčísnutou bílou bradou, hněvivý jako prorok. Mši odsloužil tryskem; měl naspěch a vesničané také. Vystoupil na kazatelnu; celá vesnice zvedla hlavu a s hrůzou na něho pohleděla. Zvon počal zvonit umíráčkem; duše odcházela na onen svět.

Z kazatelny přelétl otec Grigoris zrakem své ovečky. Jeho pohled ztvrdl, hlas nabyl jistoty.

„Křesťané, bratři!“ zahřměl pop a jeho hlas se odrazil od klenby tisícerou ozvěnou. „Církev je jako ovčín, věřící jsou ovce, Kristus je jejich pastýř a kněz je zástupcem Kristovým. Když některá ovce onemocní nakažlivou nemocí, pastýř ji vzdálí z ovčína, aby uchránil ostatní ovce před nákazou, a zažene ji daleko, na okraj propasti, aby tam zdechla. Bolí ho, že ztrácí jednu ze svých ovcí, ale má povinnost být nelítostný, aby zachránil celé stádo... Jedna z ovcí našeho křesťanského ovčína je prašivá, bratři, křesťané; je to Manolios. Vzepřel se Kristu; naší povinností je udeřit ho přímo do tváře. Postavil se proti vlasti, rodině, vlastnictví, pozvedl svůj vlastní prapor, rudý prapor, aby nás utopil v krvi. Dostává rozkazy z Moskvy; víra, vlast a čest jsou v nebezpečí. Je to bolševik! Naší povinností je vyobcovat ho z církve, totiž oddělit ho od zdravých ovcí a zahnat k propasti Satanově, svrhnout ho do ní a tak samy sebe spasit. Sestoupím nyní z kazatelny a vyženu ho.“

Pop sestoupil z kazatelny. Kostelník k němu přiběhl s mísou svěcené vody. Pop do ní namočil kropáč, pokropil vzduch kolem sebe a zvolal hromovým hlasem:

„Pryč odtud, pryč, vyobcovaný!“

Udělal krok kupředu, znovu zamával kropáčem a vykřikl: „Pryč odtud, pryč, vyobcovaný!“ Prošel tak celý kostel, jako kdyby tu Manolios skutečně byl, neviditelný kdesi ve vzduchu, a jako by sluha Boží kráčel proti němu, aby ho vyhnal. Za neustálého kropení dospěl pop až ke dveřím. Vesničané mu s hrůzou ustupovali z cesty, jako by se báli, že se jich dotkne prokletý stín, který krok za krokem couvá před popem, až ho pop vyžene z kostela.

Když došel ke dveřím, pop ještě jednou pokropil vzduch energickým máchnutím kropáče a obrátil se k vesničanům:

„Zvolejte třikrát, bratři křesťané, zvolte jedním hlasem: Vyobcován budiž Manolios!“

Ze všech úst se vydral výkřik; kostel se jím třásl. Všichni přítomní pozvedli ruce a třikrát zvolali: „Vyobcován budiž Manolios!“ Pop naposledy máchl kropáčem a vykřikl:

„Pryč odtud, pryč odtud, vyobcovaný!“ a prudce přibouchl dveře. Přítomní vydechli, jako kdyby byl odešel zlý duch a vzduch se vyčistil.

Pop se vrátil od dveří a zastavil se uprostřed kostela.

Triduum

„Křesťané, bratři, necht' ode dneška se k němu nikdo nepřiblíží! Necht' mu nikdo nepodá kus chleba, sklenici vody! Ať nikdo neotevře ústa, aby ho pozdravil! Necht' ten, kdo ho potká, si před ním třikrát odplivne a vyhne se mu! Zapřel Krista a Kristus zapírá jeho! Zapřel víru, vlast, rodinu, vlastnictví a ony se ho též zříkají! Pryč odtud, pryč, až do věčných plamenů pekelných! Amen!“

„Amen!“ zavyl dav radostně a nenávisťně.¹

Připravované pašije se nakonec uskutečnily, ale zcela jinak, než zamýšlel pop Grigoris. Manolios se stane obětí lynčování a také přivandrovalí nebožáci jsou natolik zdecimováni, že se rozhodnou hledat naději v jiných končinách.

Před čtenářovými očima se znovu odehrává, se všemi svými zvraty, dávný příběh o bezúhonném Kristu, vlastním lidem zatraceném, náboženskými představiteli vyobcovaném, který dokonal za hradbami Svatého města Jeruzaléma.

Závěr

Křesťanské tradice, ztratí-li ducha Kristova, mohou vést k bezpráví, zatvrzují srdce a oslavují plytkost a průměrnost.

Žijme jako křesťané. Naplňme zvyky smyslem a obsahem. Vedme takový život, aby odpovídal tomu, co slavíme.

¹ N. KAZANTSAKIS, *Kristus znovu ukřižovaný* (Světová knihovna), Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Odeon 1966. 298-301.